

RELIGION I NEPAL

Nepal är gudarnas land. Inte bara Himalaya, gudarnas boning korsar landet, utan Nepal är en smältdegel av olika religioner såsom hinduism, buddhism, tantrism, lamaism, Bon etc var och en med en mängd olika gudar som uppträder i olika uppenbarelser. Hela landet är fullt av tempel, stupas, religiösa statyer, bilder och föremål. Gudaskenningar är så talrika och variabla att även experter kan ha svårt att identifiera och klassificera alla, men många går att identifiera med lite kunskap. För att berika dinna upplevelser av Nepal och dess religioner följer här en introduktion till hinduism och buddhism och dess gudar i Nepal. Det finns inga väsentliga skott mellan de olika religionerna och många gudar är gemensamma eller uppträder i olika former inom båda religionerna.

HINDUISM

Hinduism är Asiens största religion och Nepal är världens enda Hinduiska kungadöme. Kungen i Nepal anses vara en inkarnation av guden *Vishnu*. I Nepal är hinduism officiell statsreligion och utövas av ca 90%, 7-8% utövar buddhism, resterande är muslimer och andra religioner. Hinduism praktiseras i Nepal av Brahminerna, Cetrinerna, vissa Newars och folk på Terai-slätten.

URSPRUNG:

Hinduism är ett samlingsnamn för flera religiösa inriktningar och är den äldsta ännu aktiva religionen med rötter 3-4000 år tillbaka. Religionen infördes till Indien på 2000-talet f.Kr av *Arier*, (*aryas* - de ädla), ett Indo-europeiskt folkslag, vars språk och kultur påminner om dagens Perser. Deras religion bestod av djuroffer- och eldkultur, och man hade inga tempel eller gudabilder. I Indien fanns då redan Indus-kulturen med fallossymboler, gudagestalter och rituella bad. Dessa två religionskulturer samman-smälte till hinduismens föregångare. Den ursprungliga religionens filosofi finns nedtecknad i *Veda* ("kunskap") böckerna och är de äldsta böckerna i den indiska litteraturen. De är ursprungligen fyra, *Rigveda*, *Samaveda*, *Yajurveda* och *Atharvaveda-samhita*, men numera inkuderas i *Vedan* även andra gamla verk som beskriver den ursprungliga religionens religiösa riter och filosofiska mytologi, kallad den **Vediska läran**. Huvuddragen i den ursprungliga Vediska läran beskrivs framförallt i *Rigvedan* från 1500-talet f. Kr. som består av hymer till gudarna. Här beskrivs tron på många i levande och döda föremål befintliga makter, som ofta förtätas till mer fristående gudar. Det fanns både godartade väl-signelsebringande och skadliga hemska makter (demoner). Ur växlingar i årstiderna och dygnets ljus och mörker skapades gudar för olika årstider, dag och natt, eld, morgonrodnad osv. Man fick ljusa himelska gudar såsom solgudar och mörka jordiska makter. Även de avlidnas själar, *pitras* ("fäderna") blev föremål till en själakult, där själarna huserade i vinden och luften. På 1500-talet f.Kr. övergick religionen i **Brahminism** då **brahminerna** började styra religionen, präster som stod gudarna mycket nära och som fick utföra religiösa ceremonier. Många ursprungliga vediska naturgudar trängdes nu undan till förmån för en mer komplicerad religionsteori, *karmamarga* ("offrets väg") med offer och rituella handlingar som grund för frälsning. Ariernas enkla naturgudadyrkan, *homa*, ersattes av en mer rituell dyrkan, *puja*, med offer av blommor, frukter, löv, vatten etc. Förlossningen från det eviga kretsloppet av återfödelse kan ske endast via ett noggrant iakttagande av de rituella kodifierade offerceremonierna med alla dess ändlösa detaljer.

Veda-litteraturen följdes av andra religiösa verk som utvecklade religionen och blev viktiga inslag i hinduismens heliga skrifter. De äldsta delarna i *Upanishaderna* har sitt ursprung på 600-talet f. Kr. vilka sedan under historiens gång har kompletterats av olika filosofiska samfund och sekter inom hinduism. *Upanishaderna* beskriver de grundläggande principerna i den moderna hinduism, den metafysiska naturen av universum och de centrala delarna i religionen: *brahman*, *karma*, *dharma*, *samskara* och *moksha*. Denna lära stod i motsats till brahmanernas vediska offerreligion (*karmamarga*). *Upanishad* ("sitta ned nära intill någon") betyder undervisning eller invigning i de högsta hemligheterna och vetenskapen och läran kallas *jnanamarga* ("kunskapens väg"). Endast

kunskap om de högsta tingen om hur världen fungerar leder till frigörelse och frälsning. Ur *Upanishaderna* utvecklades **Vedanta**-läran ("Vedas slut") som ligger till grund för den moderna hinduismens filosofi. Enligt *Vedantan* som utvecklades av *bramanen Samkara* på 800-talet är vår personliga själ, **atman**, identisk med världssjälens **Brahman** det enda verkligen existerande, därutanför finns ingen verklighet. Systemet kallas *advaita*. Mot detta står individens inneboende "ovetenhet", *ajnana* genom vilken själen hindras att göra någon åtskillnad mellan sig själv och kroppen, de psykiska organen hindras att uppfatta den empiriska världen som den "illusion", *maya*, den i själva verket är. Världen är endast ett bländverk, en drömbild som blott för den sovande gäller som verklighet men som upplöses vid närmare betraktelse. Endast ett existerar i universum, vår själ, som är identisk med världssjälens, **Brahman**. Har man uppnått denna "universiella insikten", *jnana*, och genom den förstått den illusoriska naturen hos allt som inte är själ, så är villkoren för själens världstillvaro upphävda. *Samkara* var dock tvungen att skapa en mer folkligt anpassad religiös uppfattning än denna högre filosofiska vetenskap. Därvid blev **Brahman** en personlig gud som skapade och styr världen samt belönar och bestraffar människornas gärningar. Själavandringen ansåg han bara vara en sanning för "ovetande". Själavandringen *samsara*, cykeln av transmigration och reinkarnation (återfödslar), är en central hörnsten inom hinduism. Människan återföds ständigt tills själen befrias från kretsloppet. Hur livet ser ut i dag beror på gärningar, *karma*, i det tidigare livet. Summan av goda och onda gärningar i det tidigare livet bestämmer den sociala ställningen i nuvarande liv. Slutliga målet är **moksha**, andliga frälsningen som befriar en från cirkeln av återfödslarna (*samsara*) och själen förenas med världssjälens (**Brahman**) och uppnår **Nirvana**. Alla livsformer är på jämlika villkor del i den universiella livskraften och deltar i *samsaran*. **Ahimsa** (= icke våld) förhindrar därför skada på något levande väsen.

Mahabharata ("det stora eposet om *Bharata*-klanen") är sanskritlitteraturens största verk, ett episkt poem på över 100 000 dubbelverser, indelat i 18 böcker. Kärnan utgörs av de äldsta partierna från 600 eller 500-talet f. Kr. som behandlar släktfejden mellan två grupper av kusiner, *Kuruiderna* och *Panduiderna*, som efter ett gigantiskt 18-dagars slag slutar med *Kuruidernas* nederlag och undergång. Till detta gamla epos inflettades en mängd andra hjältedikter och ballader, myter och legender och texter med teologiska-filosofiska innehåll, moraliska berättelser och framställningar av bramanska seder och världsåskådning. Sitt nuvarande omfång uppnåddes på 300 eller 400-talet f. Kr. men tillägg har före-kommit senare. **Ramayana** är ett av de mest kända Hinduiska epos och består av sju böcker som handlar om nationalhjälten **Rama** (inkarnation av guden *Vishnu*), hans liv och stordåd. De äldre "äkta" böckerna är från 400 eller 300-talet f. Kr. och de yngre skrivna några århundrade senare. Böckerna skildrar **Rama** och hans bröder, deras födelse och uppväxt, *Ramas* giftemål med den vackra **Sita**, hans lojala och tillgivna hustru och hans styvmoders intriger som resulterar i landsflykt för honom, hans gemål och broder **Lakshmana**. De beger sig till Dekkans skogar där **Rama** bekämpar och dödar demoner. För att hämnas bortrövar demonernas härskare, den tiohövdade **Ravana**, med hjälp av trollkonster **Sita** och för henne till sitt kungarike Lanka (Ceylon). Den otröstlige **Rama** träffar lagur-aporna och deras härskare **Surgriva**, som tar sig an hans sak. Lagur-generalen **Hanuman** gör ett jättesprång över till Lanka, samtalar med **Sita** och lovar snar räddning, antänder staden och hånar kung **Ravana**. Nu tågar apornas stora här till havsstranden och slår en bro över till Lanka som de invaderar. **Rama** anländer på **Garuda**, den mytiska människoörnen. Efter väldiga strider dödar **Rama** slutligen **Ravana**, befriar **Sita** och återvänder till Oudh där **Rama** nu blir härskare. **Sita** lär vara född i Janakhpur, där även hon och **Rama** gifte sig. **Sita** utsätts snart för förtal på grund av sin vistelse på Lanka och förskjuts av **Rama**. I *Valmiki's* eremitboning i skogen föder hon två söner. För att bevisa hennes renhet efter bortrövandet beträder hon den heliga elden oskadd. **Sita** hämtas av jordens gudinna till hennes rike, **Rama** återvänder som *Vishnu* till sin himmel.

I *Mahabharata* ingår även **Bhagavad-gita** ("Herrens (*Krishnas*) sång"), en ursprungligen självständigt text från 200 f. Kr. som senare införlivades i *Mahabharatan*. Diktverket förkunnar en tredje väg, **bhagtimarga**, hängivenhetens väg till frälsning genom hängivande **bhakti**, åt gudomen, vid sidan av de två tidigare vägarna via **karma** ("handling") i **karmamarga** ("offrets väg") i den vediska ritualismen och via **jana** ("kunskap") i **jnanamarga** ("kunskapens väg") i de metafysiska *Vedanta* filosofin. Ur kärleken till Gud uppstår kunskap om honom, och dessa båda i förening leder till frälsning från återfödelse. Frälsning nås genom handlingar i enighet med ens sociala plikt, tro och kärlek till guden *Krishna*. I *Bhagavad-gita* berättar *Krishna* sin filosofi för krigaren *Arjuna*. *Bhagavad-gita* innebar den slutliga övergången från vedas offerkultur till en folklig hinduism som

understryker tro och kärlek till gudomen. Till *bhaktimarga* räknas alla *Vishnu*- och *Krishnasekter* samt många av de *Shiva*-sekterna.

Dharma är de religiösa lagar som följs för att hålla världen i harmoni med de eviga och moraliska lagarna och som håller en troende på den rätta vägen. *Dharma* är en naturlag som definierar den totala sociala, etniska och andliga harmonin i ett liv. Här definieras:

- den oändliga harmonin som involverar hela universum
- de regler som kontrollerar relationerna mellan kasten
- den moraliska kod som en individ skall följa.

Här ingår **Puja**, dyrkan av gudar, kremering av de döda, vördnad för *Vedan* och de religiösa ritualerna. En **Guru** är en spirituellt guide som indikerar vilken väg man ska följa. **Sadhust** är en spirituellt sökande person. Han känns igen som en pilgrim på vandring, halv naken ofta insmetad i dam. De är ofta anhängare av *Shiva* och bär hans treudd. **Shadust** är personer som har gett upp sin familj och sitt arbete och kastat allt åt sidan för att söka spirituellt upplysning. De utövar ofta olika former av självstumpning och självplåga.

Kastsystemet är numera förbjudet i Nepal och Indien men lever fortfarande till stor del kvar. Man föds till ett bestämt kast som gäller livet ut och det är omöjligt att lämna eller byta kast. Det är därför omöjligt att konvertera till hinduism. Kastsystemet utvecklades på 1000-talet f.Kr av arierna.

Ursprungligen fanns tre kast - präster, krigare och övriga folk och senare tillkom den underkuvade ursprungsbefolkningen som ett fjärde kast. Numera finns över 3000 undergrupper. Äktenskap och måltidsgemenskap var ej tillåten över kastgränser.

Fortfarande existerar fyra stora sociala grupper:

- **Brahminer** - präster, läkare, lärare,
- **Kshatriyas** - (Chetris) adelsmän, krigare, poliser,
- **Vaisyas** - köpmän och jordbrukare,
- **Sudras** - tjänare, hantverkare).

Underst står **Harijans** - de oberörbara, den lägsta kastlösa klassen, som förr utförde de smutsigaste uppgifterna i samhället. Västerlänningar och icke-Hinduer står utanför kastsystemet och är därför orena. De får därför inte beträda Hindu-tempel. Mat som berörs av orena eller funnits på deras talrik är oren och måste kastas.

Brahminer är det äldsta och det högsta av de fyra kasten och uppstod ur världsskaparens mun. Betecknade ursprungligen innehavare av den magiska kraften, *brahman*, dvs offerpräster som genom sin magiska kraft behärskade gudarna och kunde förgöra demoner och onda andar. Då *rigvedan* diktades hade detta prästdöme blivit ärfdigt och blev senare det högsta kastet. Numera ingår inte enbart präster i kastet men man måste födas till det och genomgå *upanayana* ("invigning"). En *brahmans* liv genomgår fyra stadier; han inviges vid 5-10 års ålder med anläggandet av offersnöret och andra ceremonier och blir en *brahmacarin*, en "vedastuderare" som lär sig de heliga texterna genom muntlig eftersägande efter läraren, *grihastha*. "Husfader" blir han då han avslutar studierna och gifter sig (att avla söner är en religiös plikt för varje ortodox hindu). Mot slutet av sitt liv bör han lämna bebyggda trakter för att leva som *vanaprasha* ("eremit") och ägna sig åt meditation, och sin sista tid som *bhiksu* ("tiggarmunk") och leva av almosor och meditera över den högsta sanningen. Det finns sex huvudsekter inom hinduism. Dessa är:

- **Vaishnaviter** som tillber *Vishnu*
- **Shaiviter** som tillber *Shiva*
- **Shakviter** som tillber *Shakti*
- **Ganpaviter** som tillber *Ganesh*
- **Saurapaviter** som tillber solen
- **Smrathviter** som tillber alla gudar.

Nepalesiska Hinduer tillber framförallt *Shiva*, *Vishnu*, *Shakti* och *Ganesh*, och tillhör främst **Vaishnaviter** eller **Shaiviter**.

I Hinduiska **tempel** pågår inga gudstjänster, utan de uppsöks för bön, meditation och offercermonier. Varje tempel är tillägnat en viss gud till vilken man kan offra **puja**, rituella offergåvor såsom ris, rött pulver och saffransgula tagetesblommor som bärs fram på små kopparplattor. *Pujan* blandas med lera från vilken en liten mängd placeras på pannan, en **tika**, en symbol för närvaron av det gudomliga. Offer till en gud förnyar samvaron mellan personen och den gudomliga och har stor betydelse för individen i dennes religiösa liv. Personliga problem, kasttillhörighet och religiös sekttillhörighet avgör till vilka gudar man offerar. Vissa gudomligheter kräver speciella sekvenser av offer, andra kräver rituella djuroffer i form av kycklingar, getter eller oxar, som alltid ska vara ett handjur. Att offra ett djur anses vara en god gärning inte enbart inför guden utan offerdödandet frigör även en ”olycklig broder” från sitt fängelse som ett djur till en möjlighet att återfödas som människa.

Många trädslag har stort religiöst värde:

Pipal (*Ficus religiosa*), heligt även för Buddhister; i skuggan av trädet satt *Buddha* och meditera när han blev upplyst. Pipal planteras parvis med **Bayanträd** som viloplats och skugga för folk, dessa viloplatsers längs lederna kallas *Chautara*.

- **Sal** (*Shorea robusta*); av löven flätas tallrikar vari man förvarar offergåvor.

HINDUGUDAR

I Nepal hittar man flera typer av gudar, såsom Vediska, Hinduiska, Buddhistiska och hybrid eller Tantriska gudar. Alla dessa kan uppträda i stort antal skepnader och inkarnationer, **avatar**, varför det finns tusentals olika gudabilder, men vanligen tillber man endast ett fåtal.

VEDISKA GUDAR

De Vediska gudarna som infördes av Arierna är föregångare till dagens Hinduiska gudarna. De representerar fysiska naturfenomen och krafter. Det finns ingen hierarki eller släktskap mellan gudarna. *Rigvedan* nämner 33 olika gudar men man har uppskattat att det förekommit 100 000-tal olika *Veda*-gudar. Bland alla naturfenomen intar de nio planeterna, **navagrahas** en viktig position som gudar och är fortfarande viktiga i Hinduastrologi. De är:

Solen - **Sury**. Solgud som representerar öst och avbildas som röd man på en lotus i en enhjulad vagn dragen av sju hästar eller sjuhövdad häst. *Surya* omges av en halo av heligt ljus.

Månen - **Chandra** eller **Soma**. Beskyddar nordöstra hörnet. I *Vedan* personifierade *Soma* den giftiga saften i Somaväxten. Senare identifieras *Soma* med månen eller *Chandra* (*Somar* betyder Måndag). *Chandra* är även herre över örterna. *Soma* rider en vit elefant.

Mars - **Mangala** söder,

Merkurius - **Buddha** norr,

Jupiter - **Brihaspati** nordöst,

Venus - **Sukra** sydöst,

Saturnus - **Sani**, väst.

Rahu, demon som ansvarar för förmörkelser av sol och måne, sydöst,

Ketu, komet, ingen riktning,

Prithvi personifierar jorden,

Rudra Stormguden som bor i bergen, *Shivas* föregångare.

Dikpalas är gudar som bevakar de fyra riktningarna av universum:

Öst - **Indra**, Kung över gudarna och regnskapare. Beskyddar universum och härskare i det östra hörnet. Han rider på sin elefant **Airavata** och åtföljs ibland av en hund **Usha**, skymning. Alla vill få en plats i **Indras** himmelrike, **Indralok**, efter sin död. **Indra** är en krigare som förgjorde draken **Vrita** som blockerade vattnet, som efter sin död ledde till regn på jorden. **Indra** är även en Buddhistisk gud i Nepal som kung över gudarna.

Väst - **Varuna**, herre över oceanerna och vattengud, vars **vahna** är **Makara** en mytologisk krokodil.

Norr - **Kubera**, gud över rikedom och chef över demonerna i undre världen.

Har som **vahna** en människa/häst. Beskyddar norr och jordens skatter.

Söder - **Yama**, dödsjuden och gud över drömmande och är fruktad av Hinduer.

Avbildas som grön eller blå man i gula eller röda kläder vars **vahna** är buffeln, åtföljd av en kråka och har som budbärare duvan och ugglan.

Regenter i de fyra världshörnen är:

Sydväst - **Agni**, eldguden som rider en get Han är en vacker färgad ung man med gyllene hår ridandes en blå getbock. Han bär ett spjut. Avbildas ibland med tre huvuden, sju armar och tre ben.

Nordväst - **Yayu** eller **Pavana**, vindguden och gudarnas budbärare. En vit man som rider på en antilop.

Nordöst - **Isana**, en Shivaform, rider en tjur.

Sydväst - **Nirruiti**, gud över fruktan, rider en människa, åsna eller kamel.

I Nepal har de enkla naturgrundade **Vedagudarna** tappat mycket av sin betydelse och ersattes av de mer komplexa **Pauraniska** gudar.

PAURANISKA GUDAR

Pauranska gudar är kosmiska och filosofiska koncept av gudar. **Puranas** är de olika Hinduskrifterna som skrevs mellan 500 f.Kr till 500 e.Kr och som beskriver gudarna personifierade. Under denna tid förenades många olika religiösa kulturer såsom fertilitetskulten i Indusdalen, Dravidanernas dyrkan av modergudinnan, lokala totematiska kulturer såsom **Nagas** (kobran) samtidigt som inom hinduism en maskulin-feminin polaritet av Universum utvecklades. Man betraktade gudinnor som **Shakti**, energi eller aktiv kraft. Konceptet av gudomlig sexuell förening blev en viktig del i skapandet och bevarandet av universum. Denna form av hinduism kallas **tantrism** som betonar den sexuella naturen av universum och påverkade både hinduism och buddhism. **Tantrisk hinduism** (**Shaktism**) och **Tantrisk buddhism** (**Vajrayana**) utvecklades sida vid sida i Nepal från 600 talet och framåt. De mångarmade och månghövdade gudabilderna inom både hinduism och buddhism i Nepal speglar påverkan av den tantriska kulten. I dag kompletterar buddhism och hinduism varandra i Nepal och utövas ibland samtidigt.

Hinduism har talrika gudar och de uppträder ofta med sina gemål, **shakti** och djurfordon, **vahnas** på vilka de ofta rider. Gudar återges månghövdade och med många händer för att manifesteras deras övernaturliga egenskaper och som symbol för gudomlighet. Varje gud har dessutom vissa attribut för identifikation. Gudar och demoner kan ta djurs skepnad och många gudar avbildas som halvt-djur halv-människa. Livet innebär skapande, bevarande och förstörelse. Därför förekommer tre huvudgudar inom hinduism: är **Brahma** - skaparen, **Vishnu** - bevararen och **Shiva** - förstöraren. Dessa tre kallas för **Hindu-triaden**. Alla tre avbildas med med fyra armar men **Brahma** har även fyra huvuden.

Brahman:

Alla hinduer tror på en Gud, som är den högste formen, ***Brahman*** den absoluta eller universiella själen. Han är *niraka*, utan skepnad och form, *nirguna*, utan attribut, och utan början och slut, och han går ej att i ord eller tanke beskriva. Enligt *Upanishaderna* är hela universum en manifestation av *Brahman*, världsjälens ande, den högsta sanningen. Liv i alla dess former har uppstått från den universiella anden. *Brahman* är varken manlig eller kvinnlig. ***Om*** är symbolen för det absoluta och detta heliga ord innefattar hela universum, det förflutna, nuet och framtiden. ***Om*** är essensen av allt som är heligt i den Hinduiska filosofin. Den framförs vid i början av all meditation, yoga och böner. För den vanlige personen är ***Nirguna Brahman*** utan form och attribut svår att förstå. Därför skapades ***Saguna Brahman*** med form och attribut som den Store Guden eller *Ishwara*. Alla hinduiskagudar är uppenbarelser av ***Brahman***.

Brahma:

Världens skapare. Han är en produkt av gammal och osystematisk spekulativ och har därför aldrig blivit folkligt populär. Inga kulter dyrkar honom och endast ett fåtal oansenliga tempel i Indien är tillägnat honom, i Nepal avbildas han endast i ett fåtal vackra skulpturer. Eftersom han är skapelseguden och skapelsen är fullbodad har han därför tappat sin betydelse som gudomlighet. Enligt en legend ljög han en gång och *Shiva* förbannade honom så att han förlorade sin glans som gud. Framställs med fyra huvuden som pekar i de fyra väderstrecken. Han hade ursprungligen fem huvuden, men ett höggs bort av *Shiva*. *Brahma* beaktas som vishetens gud, och han håller *Veda*, visdomsboken, i sin hand. De fyra *Vedas* lär ha kommit ur hans mun. Vidare håller han i en hand en sträng av pärlor för att räkna tiden, i den tredje handen håller han en helig sked som symboliserar den andliga naturen. Fjärde handen är ofta höjd för att välsigna alla. Han bär även vatten i en *Kamandalu* ("vattenbägare") för att visa att universum har utvecklats från vatten. Hans *vahna* är hjorten hans inkarnation är ***Hamsa***, svanen eller gåsen som ofta associeras med lampor - gudens förmåga att förgöra ignoransens mörker. Tar ibland djurformen av ko och tjur. De fyra huvudkanten har uppstått ur *Brahmas* olika kroppsdelar:

- ***Brahminer*** ur *Brahmas* mun,
- ***Kshatriyas*** ur armarna,
- ***Vaisyas*** ur låren,
- ***Sudras*** ur fötterna.

Saraswati:

Brahmas vackra gemål, vishetens, inläringens och konstens gudinna. Avbildas sittandes på en lotuspedestal spelandes *veena*, en ensträngad luta med två händer och håller en bok och ett pärlband med de två andra. Har som *vahna* svanen eller gåsen som hon ibland rider.

Vishnu:

Betraktas som bevararen eller beskyddaren, som beskyddar människor, allt levande och jorden mot förtstörelse. I Nepal anses han ha deltagit i skapelsen av universum och kallas då ***Narayana***, den vilande *Vishnu*, som sover på den kosmiska oceanen, från vars navel *Brahma* framträder och skapar universum. Som djupt slumrande i djup koncentration i havet på en bädd av ormar kallas han i Nepal även ***Yognidra*** och Buddhister dyrkar denna vilande *Vishnu* som ***Nilkantha Lokeshvara***, en av *Avalokiteshvaras*. En tredje inkarnation är ***Dattatreya*** som representerar treenigheten i en enda gud.

Vishnu känns igen på sina fyra armar som håller de fyra attributen

Sankha - snäcka,

Chakra - runt diskus vapen,

gada - klubba, spjut,

padma - lotusblomman.

Som beskyddaren har *Vishnu* besökt jorden tio gånger för att rädda världen från undergång. Vid varje besök uppträder *Vishnu* i skepnad av en ***avatar*** (inkarnation) som representerar en speciell egenskap hos guden. Dessa är:

Matsaya (fisk):

I skepnad av en fisk räddar *Vishnu* *Manu*, lärare och lagman, från en stor flod som skulle förstöra allt liv. Avbildas med människoöverkropp med fyra armar och nederdel som fisk.

Kurma (sköldpadda):

I denna skepnad hjälpte *Vishnu* gudarna att förvandla havet till *amrita* (*ambriosa* - livets nektar). Som sköldpadda kröp *Vishnu* under berget Mandara och vände berget på ryggskjölden. På sköldpaddan blev sedan universum byggt. Avbildas som halv människa, halv sköldpadda.

Varaha (vildsvin):

Som vildsvin förgjorde *Vishnu* demonen *Hiranyaksha* som välte jorden i havet och därmed räddade *Vishnu* jorden från att dränkas.

Narsimha (halv man, halvt lejon):

I denna form dödade *Vishnu* demonen *Hiranyakashipu* som uppträdde som gud och hindrade hinduerna att dyrka *Vishnu*. *Shiva* hade välsingnat demonen vilket gjorde honom odödlig för både människa och djur, inget vapen kunde döda honom, och han kunde inte dödas på dagen eller natten. *Narsimha* avbildas ofta med demonen i sitt knä slitandes upp dess mage med naglarna. Eftersom *Narsimha* är varken människa eller djur och naglar inget vapen och allt skedde på kvällen kunde *Vishnu* döda demonen.

Vaman (dvärg):

I skepnad av dvärgen *Brahmin* bad *Vishnu* demonkungen *Bali* om en bit land för meditation som han skulle kunna vandra över i tre steg. *Bali* samtyckte i sin givmildhet och *Vishnu* växte till en gigantisk jätte som i två steg täckte jorden och himlen och hela universum och i tredje steget stampa han på *Balis* huvud och försänke honom till botten av universum tillsammans med alla hans demoner. *Vaman* avbildas ofta som *Trivikram*, sin jätteform med höger fot på jorden och vänster höjt i ett steg.

Parashu-Rama:

I sin sjätte inkarnation uppträder *Vishnu* som den militäriska *brahmanen* *Parasu-Rama* ("Rama med yxan") med sin stridsyxan för att utplåna det militära kastet *Kshatriya* och hjälpa *brahmanerna*. Han tvingade havet att sänka sig så att Konkan (vid Indiens västkust) bildades, och gjorde de där levande fiskarna till *brahmaner*.

Rama, eller Dasharatha-Rama:

Rama, eller *Ramacandra*, son till konung *Dasaratha* i Ayodha och huvudhjälten i *Ramayana*, som med hjälp av apguden *Hanuman* dödade *Ravana*, demonkungen av Lanka och befriade sin bortrövade frun *Sita*. Indiens mest populära sagohjälte och jämte *Krishna* och *Shiva* hinduismens populäraste gudagestalt.

Krishna:

Den mest populära av *Vishnus* inkarnationer, som i Nepal avbildas som den vänlige, livsglade flöjtspelande koheden, i vars form han är symbol för de många virutionerna, den ädla statsmannen, den stor filosofen och läraren, symbol för kärlek, hänförelse och glädje. *Bakthi*-kulten följde hans passionerade och livsbejakande livsstil. Han lär en gång ha uppenbarat sig för 16 tusen *gopis*, koherdeflickor, i lika många förkroppslingar som det var kvinnor, och älskade med var och en av dem såsom de tyckte om bäst. Han avbildas därför ofta med *gopis* men är ändå hängiven sin fru *Radha*. *Krishna* är den mest omtalade i *Bhagvad-Gita* där han uppträder som härledare för krigaren *Arjuna*, som möter en krigshär förd av vänner och släktingar. *Arjuna* tvekar till att börja slaget tills han övertalas av *Krishna* att vara lojal till sin egen roll i livet, varvid han omintetgör

motståndarna. *Krishna* avbildad även som baby eftersom han som sådan dödade sin grymme onkel *Kansa* och den giftiga ormkungen *Kal*.

Buddha (läraren):

Ursprungligen var *Vishnus* nionde inkarnation *Bala-Rama*, den äldre brodern till *Krishna* som deltog i dennes ungdomsäventyr. Som en följd av Buddisms ökade popularitet och ett sätt att underordna den hinduism ersattes *Bala-Rama* av *Buddha* som *Shiva*-inkarnation. Buddhister har aldrig accepterat att *Buddha* är en inkarnation av någon gud.

Kalki (förstöraren som skall komma):

Den tionde inkarnationen av *Vishnu* är den framtida förstöraren *Kalki* som föds vid slutet av *kaliyuga*, den nuvarande mörka tiden, och igångsätter en ny *yuga*, era. *Kalki* kommer att födas i en prästfamilj då världen behöver återställa lag och ordning och han kommer att ha enorma övernaturliga krafter. Han kommer att rida en vit häst. Han avbildas ridandes på en häst, har fyra armar hållandes *Vishnus* attribut och ett svärd-liknande vapen med vilken han kommer att förstöra världen. Förutom dessa tio inkarnationer räknas Kungen av Nepal som en *avatar* av *Vishnu*. *Vishnus* gemål är *Laxmi* och hans *vahna* är *Garunda*

Laxmi (Laksmi):

Laxmi, *Vishnus* gemål, betyder ”tecken” ”lycka”, ”lyckligt tecken”, och hon är en personifiering av lycka, makt och ära, och därmed lyckans, välmågans och rikedomens gudinna. Framställdes i bild som hinduismens kvinnliga skönhetsideal, sittandes i en lotusblomma med en lotus i handen. Kon är helgad är *Laxmi* och hon uppkom ur mjölkoceanen, när gudarna kärnade den för att erhålla odödlighetsdrycken. Abildas som *Gaja* (”elefant”) *Laxmi* med elefanter som håller ”livets fertiliserande vatten” över henne.

Garuda:

Mytologisk människofågeln som är *Vishnus* trogna budbärare och *vahna* med människokropp och ansikte och gyllene örvingar. Ibland har han fågelnäbb. I bilder svävar *Vishnu* över jorden på *Garudas* rygg. *Garuda* hatar ormar och är deras värste fiende. Återfinns som staty knäendes framför Vishnutempel och skyddar därmed tempeldörrar mot ormar.

Shiva:

En av de populärare gudarna i Hinduismen och Nepals populäraste gud. Kallas av Buddhister för *Avalokiteshava*, en av *Bodhisattvas*. I Kathmandu jämsätts *Shiva* även med *Lokeshwara* eller herre över universum som dyrkas som sådan av både Hinduer och Buddhister. *Shiva* symboliserar som skaparen och förgöraren både det goda och det onda inom varje människa och kan i dessa egenskaper anta en mängd former. Han uppträder som *Mahadev*, herre över kunskap och avlande och blir som sådan symboliserad som och dyrkad i form av en *lingamen*, fallossymbol som symbolierar människans förmåga att skapa nytt liv och *Shivas* skapelseroll. Fallosdyrkan är troligen lånad från den gamla induskulturen vars gud var fallos eller *Shishna devata*. Den uppräta fallossymbolen står på en *yoni* som symboliserar det kvinnliga könsorganet. Den har en ränna för att leda bort vattnet som hålls över *lingamen* under dyrkan. *Lingam* och *yoni* symboliserar det manliga och kvinnliga i det allsmåttiga skapandepincipen. I Nepal är den mest dyrkade *Lingam Pashupati* (*pashu* = best, *pati* = herre), herre över djuren, och är skyddsguden över Nepal och identisk med gamla guden *Rudra* i *Vedan*. Som den fredliga *Pashupati* håller *Shiva* ofta en hjort och är beskyddare för de vilda djuren. *Shivas* antropomorfiska form uppstod på 900-talet och är i Nepal *shivas* populäraste avbildning, kallad *Maheshwara*. (”Herren *Shiva*”). Avbildas då ofta med sin gemål *Parvati* eller *Uma* och håller en trident (treuddat spjut), *trishula*, i ena handen och en trumma, *damru* i andra, klädd

i tigerskinn och omgiven av ormar. *Sadusht*, de vandrande pilgrimmerna, som ofta är anhängare till *Shiva* bär som sådana en *trident*. *Shiva* avbildas även som mediterande asket som enligt traditionen bor vid Kailashberget uppe i Himalaya, i en lugn tillvaro med meditation och tankar om livet och rökandes hash. När tantrism utvecklades blev *Shiva* ofta avbildad som *Narteshavara* (herre över dansen) dansades omgiven av en krans av lågor. *Narteshavara* motsvarar den sydindiska guden *Natraj* eller *Nasa deva* (herre över artistiska färdigheterna). Dansen symboliserar det kosmiska oändliga flödet, den ordnade rörelsen i Universum som symboliserar att all existens är övergående och att det gamla lämnar plats för det nya. Dans är även ett uttryck för *Shivas* egenskaper som skapare och förstörare. Hans dans chokade kosmos och skapade världen. *Shiva* dansar av både glädje och sorg. När *Sati*, hans fru frivilligt dog för att försvara sin mans ära i hennes fars hus blev *Shiva* så tagen att han i raseri dansade vild runt världen sju gånger bärandes den döda kroppen av *Sati* i sina armar. *Bhairab* är en representation av *Shiva* i sin fruktade destruktiva form och som tillbedes med blodoffer. *Bhairab* är en tantrisk gud och hans motsvarighet inom buddhism är *Mahakal* ("den stora svarta"). *Shiva* antog *Bhairabs* form för att döda sin svärfar *Daksha prajapati* för att hämnas sin fru *Satis* död som förolämpad av sin far hoppade i den heliga elden. I Nepal uppträder *Bhairab* i 64 olika former, oftast månghövdad med röda ilska ögon och långt hår, flerarmad, där varje arm bär ett vapen, dansades på en kropp och bär hårband och halsband av skalla och omges av flammor. Skallar hänger även från bältet. Han avbildas vanligen svart och naken och åtföljd av en hund. I Kathmandu, finns *Kala* ("död") *Bhairab*, som om man sade en lögn inför guden skulle man dö spyendes blod. *Shiva* har liksom *Vishnu Naga* (ormen) som symbol och hans *vahna* (riddjur) är tjuren *Nandi* som brukar stå utanför Shivatempel.

Parvati:

Shivas vackra gemål, dotter av Himalayabergen även känd som *Annapurna*, gudinnan över rikedom. Hennes *vahna* är *Kokil*, göken. Liksom *Shiva* benämns *Mahadev*, den store guden, benämns *Parvati Mahadevi*, den stora gudinnan. Liksom *Shiva* symboliseras av fallossymbolen *lingamen* symboliseras *Parvati* av dess *shakti* symbol *yonis*, det kvinnliga könsorganet. *Shiva* och *Parvati* har ett starkt energiskt sexuella förhållande som ofta uttrycks i avbildningar. Den fridfulla sidan som *Parvati* har även liksom *Shiva* en fruktad sida som *Kali*, även kallas *Devi*, den svarta gudinnan eller som den skräckinjagande *Durga* som man bör hålla sig vän med för att inte råka illa ut. Avbildas som *Kali* svart, med stripigt hår hållandes olika vapen i sina 10 händer som hon bekämpar demoner med. Hon bär liksom *Bhairab* ett bälte av skallar och hon kräver blodoffer. I *Kali*-tempel offerar man därför ett par gånger i veckan getter till *Kali* som älskar blod. *Kalis vahna* är lejonet som hon ibland rider.

Ganesh:

Shivas och *Parvatis* son, ibland endast son till *Parvati* alstrad av svett och smuts som hon vid badet strök över sin kropp. *Ganesh* är den elefanhövdade guden över visdom, framgång, rikedom och välmåga och är därmed en av hinduismens mest populära gudar, även dyrkad av Buddhister. Han kallas även gud över hinder och varje ortodox hindu börjar varje offer och religiös handling, eller viktig händelse såsom en resa eller affärskontakt med att offra till *Ganesh*. Klassisk sanskritlitteratur börjar med att åberopa *Ganesh* eftersom detta anses undanröja alla slags hinder och olyckstillbud. Från början en inhemsk sydindisk gudom som tidigt adopterades av hinduism. I Nepal känd även som *Vinayaka*. Rider på sin *vahna* en råtta, *mus*. När *Shiva* återvände en kväll efter en resa på 14 år, hittade han *Parvati* sovandes med en ung pojke vid sin sida. Fruktandes otrohet högg han omedelbart av pojkens huvud, varefter han upptäckte att det var hans egen son. *Shiva* blev mycket ledsen

och sa att han skulle bringa tillbaka sin son till livet om det första djur som sågs på morgonen fördes till honom. Det första djuret var en elefant och *Shiva* tog hans huvud och satte det på sin sons kropp som då blev guden *Ganesh*. En annan legend säger att *Parvati* bad sin son att vakta dörren medan hon tog ett bad. När fadern återvände vägrade *Ganesh* att släppa in honom så *Shiva* högg av huvudet i vrede. *Parvati* blev djup sorgsen och *Shiva* lova att ge honom ett nytt huvud från det första djur som passera vilket var en en elefant. En tredje legend säger att guden *Sani* (Saturnus) brände *Ganeshas* huvud till aska. *Brahma* försäkrade *Parvati* att ett elefanthuvud kan placeras på kroppen och rädda hans liv. Avbildas bara med en bette då den andra förlorades i en kamp mot *Parsuram*.

Kumar (Kartikeya):

Krigsgud och *Ganeshs* bror, son till *Shiva* och *Parvati* och avbildas ofta tillsammans med *Ganesh*. *Kumar* dödades en gång av sin far *Shiva* av raseri men återfördes till livet genom att blåsa livsanden i honom. *Shiva* bad sina söner *Ganesh* och *Kumar* att leta efter universums början och slut. *Kumar*, som rider på en påfågel kunde snabbt flyga iväg. *Ganesh*, var hjälplös eftersom han rider på en råtta. Men *Ganesh* red runt sin far tre gånger och sade att herre *Shiva* var allts början och allts slut för honom. *Kumars* försök att överkorsa universum var fruktlöst och *Kumar* fick aldrig sin fars välsingelse och kom aldrig att tillbes av folket. *Ganesh*, välsignad för sin skarpsinnighet blev en av de populäraste gudarna.

Shakti:

En guds gemål kallas även hans *shakti* och symboliserar ofta vissa delar av en guds personlighet. *Shakti*-dyrkan tillhör **tantrism**, och *shaktis* visar sig i två egenskaper som den behagliga och den fruktade. Som den behagliga formen är de gudomliga mödrar, **Matrikas** och symboliserar fertilitet och kreativitet, dessa är

Uma - ljus,

Gauri - utstrålning,

Parvati - *Shivas* gemål och Himalayas dotter,

Laxmi - *Vishnus* gemål, framgångens gudinna,

Saraswati - *brahmas* gemål och inläringens gudinna,

Kumari - levande jungfrugudinna, inkarnation av *Kali*,

Ganga - flodgudinna sittandes på sköldpadda,

Yamuna - flodgudinna sittandes på en krokodil.

Den fruktade formen av *shakti* skapades av *Shiva* för att dricka demonernas blod.

Senare återtog *Shiva shaktis* destruktiva egenskaper. Dessa fruktade *shakti* är:

Durga - oåtkomliga

Kali - svart

Chandi - vild

Från dessa *shaktis* eller *matrikas*, utvecklades iden om de 64 *yoginis*, gudarnas energier som motsvarar *Bhairabs* 64 olika former. Utan denna kvinnliga egenskap och energi är gudarna maktlösa. *Yoginis* är hybridgudommar mästare i yoga. I

Kathmandudalen finns fyra tempel tillägnade *Yoginis*, kallade **varahis**, mystiska gudinnor som är de kvinliga mosvarigheten till *Bhairab*. Andra *shaktis* av betydelse i Nepal är **Ashta Matrikas**, de ”åtta modersgudinnorna”:

Brahmani - ridandes en gås,

Vajrani - på en tjur,

Kaumari - på en påfågel,

Vaishnavi - på Garuda,

Varahi - på buffel,

Indrani - på en elefant,

Kali - på en demon,
Mahalakshmi - på ett lejon.

Kumari:

Den levande oskulden, en inkarnation till **Kali**, den fruktade sidan av *Parvati*. Kung *Jaya Prakash Malla* sände iväg en flicka som var besatt av anden *Kumari*. Strax efteråt drabbades hans fru av ett slaganfall. Han insåg sitt misstag och kallade tillbaka flickan och installerade henne i ett boningsliknande helgedom i Kathmandu *Kumari Bahal*-templet. Varje Mallakung skulle senare ha en egen *Kumari* men *Kumarin* i Kathmandu är den kungliga och mest betydelsefulla. Varje år i September visas upp i staden bärandes i en vagn. *Kumari* är en levande gudinna fram till sin första menstruation då man väljer en ny. *Kumarin* väljs ur Sakyakastet efter hela 32 kriterier vid 4-6 års ålder och hon får inte ha några ärr eller blemor på kroppen och får inte vara rädd för blod eller djuroffer. Hon tas noga omhand av flera tjänare. Hennes *vahna* är påfågeln.

Hanuman:

Apgud och omtyckt figur i eposet *Ramayana* som langur-general i aparmen som hjälpte *Rama* att besegra demonkungen *Ravana*, kungen av Lanka, och befria *Ramas* gemål *Sita* och hyllas därför som en av de sju odödliga hinduhjältarna. *Hanuman* är uppskattad för sin lojalitet och tjänsvilja till sin herre *Rama*. Hans tillförlitlighet gör att han ofta vaktar ingångar till palats. Han representerar en personifiering av fysisk styrka och avbildas med aphuvud på människokropp, täckt av päls. Han är ofta täckt av en röd mantel och rött eller gyllene paraply. *Hanuman* var en skyddsgud för Mallakungarna i Kathmandudalen. Som celibat uppfann han *mantra* repetitionen. Återges ibland som **Vira Hanuman**, den modige krigaren.

Kama:

Kärleksguden. Symboliseras av fisken som symboliserar fertilitet.

Kartika:

Krigets gud. Har påfågeln som *vahna* pga dess förmåga att förgöra ormar.

Rati:

Passionens gud, vars *vahna* är en pappegoja. Vanlig i erotiska skulpturer.

Alakshmi:

Gudinna över oturen. Avbildas med en kråka.

BUDDHISM

Mellan 7 och 33% av Nepals befolkning, framförallt i norr på gränsen till Tibet är Buddhister. Strikt betraktat är buddhism inte en religion utan en filosofi och moralkod, eftersom en central gud saknas. Buddism föddes när den fjärde (och ej den siste) *buddhan* föddes. Enligt *Buddha* själv är hans lära endast en upprepning och förnyelse av den universiella frälsningsläran som under årmiljoner predikats av en mängd *buddhas*. Detta är självklart en myt men redan innan han föddes började religiösa rörelser inom brahmanismen förkasta den *brahmanska* offerreligionen till förmån för kunskap om de grundläggande sanningarna.

Brahminism var den dominerande religionen när *Siddharta Gautama* föddes omkring 560 f. Kr. i Lumbini, västra Terai i nuvarande Nepal. Fadern *Suddhodana* tillhörde Sakyasläktet och var Chhetri furste i ett litet rike med huvudstaden Kapilavastu (nuvarande Gorakhpur). Legenderna säger att *Siddharta*'s mor *Matadevi* när hon skulle föda honom drömde att *buddha* skulle komma till jorden som en vit fyr-betad elefant in i hennes womb. Legenderna säger därför att *Siddharta* i skepnad av en vit elefant nedsteg från Tusitahimmelen i sin moder sköte och att han föddes i Lumbinilunden nära Kapilavastu. Elefanten är därför helig och representerar signifikansen av den upplyste. Sju dagar efter födelsen dog modern. Astrologerna förutsade att barnet skulle bli antingen en *cakravartin*, en världshärskare eller en *buddha*, stiftaren av en universiell religion, detta dock först sedan han skådat "de fyra tecknen", en åldring, en sjukling, ett lik och en tiggarmunk. Han uppfostrades i furstligt överflöd men hölls av sin far under noggran övervakning så att han inte skulle få se de fyra tecknen. En dag vid 29 års ålder under en av sina utfärder i slottsparken fick han dock genom gudarnas försorg se dessa fyra skepnader. Han insåg då han fick höra att sjukdom, ålderdom och död är mänsklighetens gemensamma lott och att endast den världsförsakande munken kunde vinna förlossning härifrån, att även han skulle bli gammal och dö och att allt var förgängligt. Händelsen gjorde ett starkt intryck på honom och vid åsynen av palatsets sovande harem i osköna ställningar äcklades han och beslöt sig att fly från hus och hem för att söka meningen med livet och sanningen om tillvaron och orsakerna till det lidande han såg. Hans unga hustru hade nyss fött honom en son, *Rahula*, med det kunde inte hålla honom kvar.

Siddhartha levde nu en tiggarmunks liv och läste Vedatexterna som lärde honom att själen måste behärska kroppen för att man ska nå insikt. Han begav sig till konung *Bimbisara* i Magadharikets huvudstad Rajagriha. Denne försökte förmå honom att avstå från sitt beslut, men då han var ståndaktig, prisade *Bimbisara* honom som en blivande *buddha* och bad om ett återbesök då han vunnit den fullkomliga visheten. *Siddhartha* lovade detta och begav sig till skogen vid Uruvela, där han underkastade sig allehanda späkningar. Fem munkar anslöt sig till honom, men ingen kunde överbjuda honom i asketisk stränghet. Till slut åt han bara ett sesamfrö eller ett riskorn om dagen. Då han efter sex år inte nått fullständig upplysning, övergav han späkningen och började åter äta. Då övergav de fem munkarna honom. Han satte sig nu under ett pipalträd vid Neranjara strand (nuvarande Buddh-Gaya söder om Patna), och där nådde han efter sju veckors meditation slutligen den fullkomliga visheten och blev *Buddha*, den upplyste. Under en natt blev han medveten om sina föregående existensformer, under nästa gavs honom de himmelska (allseende) ögat, under den tredje kom han till klarhet om orsakskedjan. Han blev därmed en *buddha*, en ny länk i den långa kedjan av dem som predikar den enda sanna och universiella religionen för världen. Då framträdde frestaren, *Mara*, och bjöd honom ingå i *nirvana* men *Buddha* avvisade och sa att han först måste gå ut och förkunna sin lära. *Buddha* gick till Benares där de fem munkarna befann sig. För dem höll han sin berömda predikan om medelvägen och de fyra sanningarna, vilket gjorde att de antog hans lära och därmed var början gjord för den nya religionen. Den nya munkorden fick en mängd anhängare, bl a. buddas två kusiner, *Ananda* hans älsklingslärjunge, buddhismens johannes, och *Devadatta*, dess Judas. Han påstås flera gånger ha traktat efter mästarens liv och lyckats få en mängd munkar till anfall. *Buddha* övertygade även konung *Bimbisara*, sin far och sin son till sin lära, den senare blev tidigt munk. År efter år vandrade *Buddha* omkring och vann anhängare. Efter 45 års predikan, när han var 80 år, insjuknade *Buddha* efter att ha ätit fett fläsk hos en smed. Han gick då till Kusinagara, öster om Kapilavastu. Under ett blommande salträd redde *Ananda* ett läger och där uppgick *Buddha* i *nirvana*. Hans sista ord var "Nu, munkar, säger jag mitt avskedsord till eder: förgängligt är varje element, kämpen utan förtröstan för eder frälsning". Han begravdes som en furste. Hans brända ben fördelades mellan grannfurstarna, som bevisat likbränningen, och man har i dag hittat flera benrelikier efter *Buddha*. Askor lär finnas i någon stupa.

Buddhas filosofi var:

- Tillvaron är ett ständigt återfödande där varje livs villkor bestäms av gärningar i ett tidigare liv.
- Målet är att slippa det eviga återfödandets kretslopp genom ett förnuftigt och meningsfyllt liv.
- Livets tillvaro innebär lidande orsakat av livstörst och åttro till människor och saker i en värld där inget är beständigt.
- Endast genom att släcka livstörsten, kväva alla begär kan man bli fri från liv och lidande och befrias från återfödelsens kretslopp och uppgå i *nirvana* där alla begär och livstörsten är utsläckt.

- *Nirvana* är ett evigt tillstånd av absolut frid och ro.

En nödvändig förutsättning för att nå förlossning är insikten av att allt jordiskt är lidande. Detta handlar *Buddhas fyra ädla sanningarna* om:

- 1: - Sanningen om tillvaron som lidande. Lidande är regel än undantag i livet.
- 2: - Sanningen om livstörsten som lidandets upphov. Begär orsakar smärta och lidande.
- 3: - Sanningen om lidandets upphävande. Längtan till jordisk existens och förfäran för fysisk tillintetgörelse måste elimineras och motiveras genom ett klart inseende av den jordiska existensens realitet.
- 4: - Sanningen om vägen till lidandets upphävande. Endast ett fåtal kan gå meditationens väg till kunskap och upplysning.

Flertalet måste för att hitta utvägen ur lidandet ta den **åttafaldiga vägen**:

- rätt tro
- rätt tal
- rätt beslut
- rätt leverne
- rätt handlande
- rätt strävan
- rätt tänkande
- rätt meditation

Buddism accepterar tro på gudar och demoner men man inte kan be till gudarna om upplysning och den slutgiltiga sanningen. Den kan bara nås genom att individen själv vandrar den långa vägen till *nirvana*. Bara genom att ge upp begär efter pengar, makt, njutningar, och befria sig från girighet och statusjakt kan man komma närmare *nirvana*. Idealet är en människa som värnar om allt levande, inte strävar efter egna fördelar eller drivs av hat i sitt handlande och som lugnt finner sig i både motgångar och medgångar. Den som inte känner sig mogen att leva klosterlivets stränga liv och den åttafaldiga vägen kan genom att följa *Buddhas* fem etiska bud att:

- inte döda
- inte stjäla
- inte ljuga
- inte begära äktenskapsbrott
- inte dricka rusdrycker

återfödas som munk och då via den åttafaldiga vägen komma närmare *nirvana*. Trots att *Gautama Buddha* predikade sin lära i 45 år efter sin upplysning skrevs hans läran och filosofin aldrig ner och efter hans död uppstod rivalitet och dispyter om innehåll och inriktning och schismen ledde till uppkomsten av två huvudinriktningar *yana*, mot upplysningen. Alla Buddhistiska inriktningar har dock en gemensam bas kallad **Tri Ratna**, trippeljuvelen, vilka är **Buddha**, **Dharma** ("undervisa") och **Sangha** ("munksamfund").

***Theravada* eller *Hinayana*:**

Är den ursprungliga vägen och betyder undervisning från de äldre. Den ligger närmast den ursprungliga läran, och följer de fyra sanningarna och den åttafaldiga vägen. Den kallas även den lilla metoden, "lilla farkosten" vilket betonar att vägen till *nirvana* kan följas av den enskilde individen.

Theravada inrik-ningen saknar utbildningar eftersom *Gautam Buddha* var emot idoldyrkan. Följs i Sri Lanka, Burma, Thailand, Laos, Kambodja och Vietnamn.

***Mahayana*:**

Väldigt få människor kan nå upplysning på egen hand genom att följa den åttafaldiga vägen. Därför utvecklades ett alternativt system, *Mahayana*, "den stora farkosten" den stora metoden. Målet här var återigen frigörelsen från återfödslar och därmed lidandet och metoden är att inse tommheten i det världsliga livet och materiella ting och uppnå upplysning genom visdom och införskaffad kunskap. Enkla minimala ritualer introducerades och meditation och innåtvändande uppmuntrades. Man introducerade ***Bodhisattvas*** de som nått upplysningen över loppet av många liv men fördröjer uppgåendet i *nirvana* för att ledsaga andra mot upplysningen. Inriktningen framhäver att den kombinerade tron hos alla trosanhängarna kommer till slut att bli stor nog för att innefatta hela mänskligheten och leda dem till frälsning. En "mjukare väg" som återfinns i Nepal, Tibet, Buthan, Kina, Korea och Japan.

LAMARISM:

Den Tibetanska versionen av buddhism. ***Lama*** betyder lärare eller religiös instruktör, andlig lärare. ***Lama*** behöver inte vara en munk och endast få munkar är ***Lamas***. Grundades av den buddhistiske gurun ***Padhmasambhava*** på 700-talet, som blandade inhemska trosföreställningar med hinduisk och buddhistisk tantrism. Han utnyttjade magiska formler och ritualer vid sin predikan. Buddhism introducerades i Nepal av den buddhistiske kejsaren ***Ashoka*** och härskare av Indiens ***Maurya*** Dynastin 250 f. Kr. ***Ashoka*** gjorde en pilgrimsfärd till ***Buddhas*** födelseplats och byggde därefter de första stuporna i Kathmandudalen. 1000 år senare på 700-talet invaderade den Tibetanske kungen ***Tsrong-tsong Gompo*** Kathmandudalen och tog med sig en Nepalesisk prinsessa som sin fru. Både den Nepalesiska prinsessan (gröna ***Tata***) och hans Kinesiska gemål (vita ***Tara***) var Buddhister och de övertalade honom att konvertera till buddhism. Sedan dess har den Tibetanska buddhismen haft stort inflytande i Nepal. Påverkad av den ursprungliga religionen ***Bon*** i Tibet, har den Tibetanska Buddhism fått en egen inriktning. Den shamatiska ***Bon-tron*** har vissa likheter med buddhism. ***Bonpos*** (***Bon***-anhängare) anser att deras religion kom från väst, troligen Kashmir via grundaren ***Gshen-rab*** som liksom ***Buddha*** genom meditation fick spirituell kunskap. Under medeltiden beblendades de två religionerna till dagens form där den andliga ledaren är ***Dalai Lama***. Han är högt respekterad som en ***buddha*** i mänsklig skepnad. Varje ***Dalai Lama*** är en reinkarnation av sin föregångare. Den nuvarande ***Dalai Lama*** är ***Tenzin Gyatos*** och den 14 i raden. Han är både andlig världsledare i Tibet, kallad prästkung över Tibet. 1959 var han tvungen att fly från Tibet till Dharamsala i Indien när kineserna slog ner revolten i landet. När en ***Dalai Lama*** dör går en grupp äldre munkar ut bland folket för att leta tecken på vart den nye ledaren är född. Rätt barn identifieras på dess tillgångar från dess föregående liv. Tibetaner tror att det finns hundratals ***tulkus***, folk identifierade på samma sätt som reinkarnationer av andra viktiga religiösa gestalter. Dessa kommer att bli ledande munkar. **Tibetansk buddhism** betonar alla tings släktskap. Universums kosmiska krafter och energierna hos en individuell människa är en och samma, och genom meditation kan man lära sig att använda sin kunskap på dessa krafter. Detta kan innebära förändrade tillstånd av medvetandet, duktiga Tibetanska munkar lär kunna **levitera**, att resa över landet med vindens hastighet, och utföra andra handlingar som vi i väst kallar ockulta. Att lära sig rätt meditation under ledning av en personlig lärare är det första steget för att förstå det andliga oberoendet. Det mest använda verket i meditationen är **mantra**, eller heligt ljud, och **mandala**, heligt diagram. I **mantra**-meditation är koncentration på vissa stavelser såsom "Om mani padme hum" avsett att intensifiera den andliga kraften. I **mandala**-meditationen måste man visualisera vissa cirkulära bilder för att leda ens själ till den totala universums själ. En annan viktig aspekt av Tibetansk buddhism är döden och döende. Upplevelser av före-döden och efter-döden upplevelser är viktiga i den religiösa utövandet. Eftersom det mentala och känslomässiga tillståndet anses påverka efterlivet och återfödelsen, så mediterar den döende, åtföljd av familj, vänner och **lamas**, genom övergången

från levande till död. Detta gör det lättare för anden, eller medvetandet, att överge kroppen. Den **Tibetanska tantrism** återfinns i norra Nepal. Tantriska buddhister tillhör **Vajrayana**, åskans farkost med **Varja** symbolen (*Dorje* i Tibet). *Varja* är symbol för renhet och oförstörbarhet, och står även för medium eller ingentinghet, den absoluta *nirvanan*, dvs komplett frihet från sensoriska illusioner. *Varjas* motsats är *ghanta*, kvinnoprincipen. I Nepal tillhör de flesta buddhister *Mahayanism* och *Vajrayana* och betraktar *Gautam Buddha* som en fredsapostel. Buddhism utövas i Nepal av Tamangs, Gurungs, vissa Newars, Sherpas och andra grupper som lever högt i bergen. Buddhism är mer tolerant mot utomstående än hinduism, de flesta buddhisttempel och ceremonier välkomnar främlingar och vissa kloster erbjuder buddhistisk träning för västerlänningar.

Buddhism motsäger sig all form av dödande, även djuroffer. **Manistenar** kantrar vandringsleder, vars inskriptioner är enskilda *mantra* eller hela böner. Vanligaste *mantran* är "Om mani padme hum" "juvel i lotusblomman" med mångfasetterad innebörd. **Gompas** är buddhistiska kloster och **Stupa** större religiösa byggnadsverk i sten, ofta byggd kring någon helig relik såsom benbitar efter *Gautama Buddha*. Grunden till stupan har formen som en *mandala* och symboliserar jorden, varpå domnen som symboliserar vatten är byggd. Tornet symboliserar elden, takparaplyet luften och spiran etern. *Buddhas* ögon stirrar i de fyra väderstrecken. Mellan ögonen finns ett tredje öga som symboliserar kraften i clairvoyansen hos gud. Näsan mellan ögat är ingen näsa utan siffran ett i sanskrit som symboliserar att det bara finns en enda väg, genom buddhism. Öron saknas eftersom *Buddha* inte är intresserad att

höra böner som prisar honom. Spiran består av 13 etager, symboliserandes de 13 stegen upp till *nirvanan* (de fem etiska buden plus den åttafaldiga vägen). **Chorten** är ett mindre religiöst monument i sten vars delar nerifrån upp representerar jorden, vattnet, elden, de tretton stegen upp till upplysning i spiran och toppen vinden och solen. **Bönekvarnar** finns från fickformat till flera meter höga cylindrar som på utsidan har *mantran* "Om mani padme hum" och på insidan ett ark med en bön. Genom att snurra bönekvarnen sprids bönen ut i rymden. **Bönneflaggor** förekommer runt bostadshus, religiösa minnesmärken, stupor, bergstoppar och höga pass. De olika böneflaggorna representerar de fem elementen på jorden:

- gul - jord
- röd - eld
- grön - skog
- blå - himmel och vatten
- vit - etern

Genom vindens rörelser sprids bönen ut i etern.

BUDDHISTISKA GUDAR

Buddhism är en religion baserad på undervisning om *buddha* och hans budskap, *buddha* var en människa, inte en gud. *Gautam Buddha* var emot bilddyrkan och inga originalbilder finns av honom. Buddabilder och gudar introducerades senare under påverkan av hinduism och uppblandning av Mahayana, Vajrayana och lamaism varvid ett stort antal gudar, gudinnor, halvgudar och religiösa symboler utvecklades.

***Adibuddha* eller *Swayambhu*:**

Ursprungs *buddha* och överhuvud för *Mahayana* och *Vajrayana* skolan. I antropomorfisk form avbildas han i meditatív pose med ett stort antal ornament och med krona på huvudet. Han håller *Vajra* (åska) och *ghant* (klockan).

Swayambhunath Stupa är tillägnat honom.

Fem Dhyani Buddhas

Från *Adibuddha* uppkom de fem spirituella kosmiska sönerna *Dhyani Buddhas*, dvs *buddhas* i meditation. De är inte separata gudar utan representerar abstraktioner av Buddhaskapet. De är populära i Nepal och återfinns runt alla stupor.

Vairochana är den äldsta och återbildas i centrum på en *mandala* (religiös bild). Återges vit, gesten är *dharmacharka* "undervisandelagen eller snurrande lagens hjul med fingrarna". Hans *vhana* är ett lejon och hans *shakti (pranja)* är den vita *Tara*. Hans kosmiska element är etern, och symboliserar medvetande och kunskap.

De övriga fyra återbildas i de fyra riktningarna:

Öst - ***Akshobhya***. Han avbildas blå, gesten *bhumisparsha* "rörandes jorden", *vahnan* är elefanten, *shakti Lochana*, elementet vatten och symboliserar kropp och styrka.

Söder - ***Ratnasambhava*** Färgen är gul, gesten *varada* "välsingnande", *vahnan* är hästen, *shakti Mamki*, elementet jord och symboliserar sinnena.

Väster - ***Amitabha***, Färgen är röd, gesten *dhyana* "meditation", *vahnan* är påfågeln, *sakhti Pandara* och elementet eld, symboliserar perception och det oändliga ljuset som personifierar de fem *buddhas* energier.

Norr - ***Amoghsiddha***, färgen är grön, gesten *abhaya* "beskyddande", *vahnan* är *Garuda*, *shakti gröna Tara*, elementet luft symboliserar viljan.

Manushi (dödliga) Buddha

Dessa utgör de historiska figurerna som funnits på jorden. Man räknar totalt 24 olika religiösa föregångare till *Gautam Buddha* men fem historiska i var sin världscykel är av betydelse. De återbildas alla likadanna i meditation indikerandes spirutuell utveckling och utan ornaments eller krona. På huvudet har han en speciell hårfrisyr *ushina*, motagaren för den gudomliga medvetandet *mana*, höger skuldra är bar. Det finns 32 fysiska kännetecken för en *Manushi Buddha*.

Krakucchanda

Kanakmuni

Kasyapa - den lysande beskyddaren.

Gautam Sakyamuni, den fjärde dödlige *buddha*, och *buddha* över den nuvarande världscykeln. Anses i Tibet ha 550 inkarnationer.

Maitreya - Den älskade, som skall komma och bli *buddha* i den femte världscykeln. Han väntar i *Tushita*, himmelen, och kommer att föddas 500 år efter *Sakyamuni Gautams* död.

Buddha återbildas sittandes i lotusställning mediterandes, och visandes någon av följande handpositioner (***mudra***):

Dhyan mudra - meditation

Dharmachakra mudra - vändandes lagens hjul

Bhumisparsha mudra - berörandes jorden, "kallandes jorden till vittne"

Abhaya mudra - skyddsgesten

Varada mudra - välsignelse gesten

Bodhisattva

Bodhi - upplysning, kunskap, ***Sattva*** -essens

En som har nått upplysning (*nirvana*) och kunskap (*bodhi*) men vägrar att uppgå i *nirvana* för att guida människorna till den rätta vägen av buddhism. *Bodhisattvas* anses vara emanationer av de andliga avkommorna till de fem *Dhyani*

Bhuddhas. Alla har varsin kvinnligt gemål, eller *Sakti*. De tillhör en grupp av fem

eller åtta *Bothisattva* men inom *Mahayana* buddhism förekommer många *Bodhisattvas*.

Avalokiteshava *Avalokita* "tittar på" *Ishvara* "herren", guden som observerar.

Den mest populära och dyrkas i Tibet som Huvudgud. Han är andlig son till *Dhynai Buddan Amitabha* och sin *shakti Pandara*. Han kallas även **Lokeshwara** (Gud över världen). Han förekommer i 108 former och de populäraste är:

Padmapani, herren som observerar allt och håller en lotus (*padma* = lotus, *pani* = hand).

Simhanda, lejonets röst, botare av alla sjukdommar. Avbildas i många former, vanligen vit med tre huvuden.

Hari-Hari-Hari Vahana. Består nederst av en orm, ovanpå ett lejon, *Garuda* som *Narayana* rider och på sina skuldror överst *Lokeshwara*. Orm, lejon och *garuda* kallas även synonymt *Hari* varför *Lokeshwara* har *vahnan* av tre *Haris*.

Dalai Lamas är inkarnationer av *Avalokiteshvara*.

Manjushri, den äldsta av *Bodhisattvas* och skaparen av Kathmandu-dalen. Enligt legenden var han ett kinesiskt helgon och den gudomliga intuitionen berättade för honom om en vacker blå eldflamma i en lotusblomma i Kalihrada, en stor sjö i Nepal dit han kom med sina två fruar *Kesini* och *Upakesini*. För att nå den heliga flammen i sjön, slog han med sittsvärd bort en bit av klippan på den södra kullen som dämde upp sjön. Nu torrlades sjön och sjöbottnen blev Kathmandudalen och vattnet Bagmatifloden. *Swayambhunath* stupa byggdes på den plats där den blå flammen kom ut ur lotusblomman. Den Kinesiska ledanden påstår att *Manjushri* uppkommit från *Gautama Buddha* själv. Han avbildas med ett huvud och två armar, i höger hand håller han visdomens svärd och i den vänstra en bok på en lotus. Han symboliserar kunskap och anses vara gud över jordbruk och vetenskap.

Vajratsattva han är *Bodhisattva* över rening och representerar renheten i upplysning. Han kallas även den ursprungliga *Buddha* över alla *mandalas* (magiska diagram). Han håller en *vajra*.

Tara

I *Mahayana*-kulten dyrkades först bara den manliga principen. På 700-talet infördes den kvinnliga principen inom buddhism i form av **Tara** (*tar*, "kors"). Man ansåg att en gud skulle dyrkas för ge välsignelse i sällskap med sin kvinnliga *Prajna* (*shakti*). Deras förening kallas fader-moder principen, *yab-yum*. Hon anses vara en inkarnation av alla goda kvinnor. De blev kända som bilder efter giftemålet av en Nepali och en Kinesisk prinsessa med den Tibetanske kungen *Shrong-Tsan-Gampo* på 700-talet. Den Nepaliska prinsessan var *Bhrikuti* som introducerade buddhism till Tibet. *Tara* är en frälsargudinna och tillbes ibland som modergudinna och som stor kraft, *Maskashakti*. Hon tillbes för ett långt liv. I Tibet kallas hon **Dolma**. Hon blev först känd i två former:

Sweta Tara - vita *Tara* med lotusblomman som symbol. Hon blev *shakti* till *Avalokiteshvara*. Hennes dyrkan kom till Nepal via lamaism inom vilken hon har en stor betydelse. Inkarnation för kung *Gampas* Nepaliska prinsessa *Bhrikuti Devi*

Harit Tara - gröna *Tara* med vattenliljan, *utpala* som symbol. Hon avbildas sittande som en *Bodhisattva* med ett extra tredje öga i pannan och har totalt sju ögon, en i vadera handen och under fotsulorna. Hon är *shakti* till *Amoghasiddhis*. Hennes inkarnation är den Kinesiska prinsessan *Wencheng* till kung *Gampo*.

Senare förekommer *Tara* i 21 olika former.

Prajnaparamita

Ersätter under tantrisk form hinduernas *Saraswati*, gudinnan för lärdom, intelligens och minne. Avbildas i lotusställning, händerna snurrandes

lag-hjulet och med lotusblommor på axlarna och en bok på en lotus, eller hållandes en *Vina* (stränginstrument) i handen.

Vasudhara

motsvarar Hinduernas *Lakshmi*, välbärgens gud.

TANTRISM:

Både hinduism och buddhism i Nepal är starkt påverkad av **tantrism**, som bara här har överlevt på den indiska subkontinenten. **Tantra** är sanskrit för huvudtråden vid vävning, och tantrism anknyter till buddhisms filosofi om alla tings och handlingars sammanvävenhet. Tantrism har sinna rötter i *Vedan* och *Upanishaderna* som under dess medeltida tillväxt expanderade de Hinduiska gudarna, kulter och riter och tillförde nya element till den spekulativa filosofin och yogapraktiken på den tiden. Inom buddhism skapade den en viktig inriktning kallad **Vajravana**, ”åskans väg” som fick sin största betydelse i Nepal.

Varja, eller **dorje** på Tibetanska, är den viktigaste rituella objektet för tantriska buddhistmunkar. Den består av en spira på vars ändar fem band är formade till en glob, som representerar oändligheten i tre dimensioner. Det är symbolen för det Absoluta, ett manligt instrument som har sitt kvinnliga motsvarighet i **ghanta**.

Tantriska gudar återges i otaliga mänskliga och djuriska former, med multipla händer fötter och huvuden som symbol för gudomligheten. Många har skräckinjagande utseenden såsom den ambivalente *Shiva* som både skaparen och försatöraren. Deras egenskaper skall reflektera människans när hon möter okända krafter. Till skillnad mot betraktande meditation, så förespråkar tantrism handling och direkt erfarenhet. Men den regnerade snart till hemliga praxis, ofta av sexuell natur, för att gå bortom de egna begränsningar för att nå gudomlig lycksalighet. **Shaktism** är en sådan kult som prisar **shakti**, gudarnas kvinnliga motsvarighet..

Tantrism förespråkar att de manliga gudarna kan stärka sin kraft om de förenas sexuellt med sin kvinnliga motpart. Genom magiska riter med sexuell anspeling försöker man komma nära denna kraft. Tantrism är inte en religion utan ett sett av föreskrivna formler. Dessa bygger på psykiska och moraliska föreskrifter, meditation, yoga, magiska formler och ljud. Tatriska texter förespråkar fem **tattvas**:

madya, vin

mamsa, kött

matsya, fisk

mudra, gester

maithuna, sexuella akten.

På en högre nivå försöker tantrism förena spiritalism och materialism. Man försöker expandera mentala krafter genom att bemästra naturens krafter och bringa fred i själen. Den sexuella akten anses leda till vishet, ro och lycksalighet tillsammans med mysterierna inblandade i den mänsklig förening. Symbolen för sexuell förening, **yab-yum** påminner om den kinesiska **yin-yang**, symbol för enhet och polaritet.

Det finns många tantriska gudomligheter. Många har en vredesfull aspekt, såsom **Herukas** och deras gemål **Dakinis**, som har övernaturliga krafter, **siddhi** på tillbedjarna. Man tror att den lugna sansade aspekten och den skräckinjagande hemska aspekten är två sidor av samma verklighet. **Buddha**, **Dhyani Buddha** och **Bodhisattva** resprenterar en fredlig och lugn aspekt medan **Herukas**, **Dakinis** och andra representerar en våldsam, flammandes, rykandes djurhövdad och multilemmad gudomlighet. Dessa tantriska gudomligheter är beskyddande av två typer:

Dharmapala - beskyddar **dharma** (heliga lagen) eller vakter av doktriner.

Yidam - personliga beskyddare, eller initieringsgudar, som initierar en person till hemliga doctriener av Tantras. Namnet på en sådan beskyddare är alltid hemlig.

Dharmapalas är alltid av skrämmande natur.de besitter ett tredje öga och flammande rött hår, har många armar som bär olika vapen, flerhövdade och mångbenta. Avbildas ofta med **Dakinis** eller

kvinliga motsvarighet. De används för att motverka onska, och placeras vid ingångar till tempel. Sådana är *Mahakala, Yama, Hayagriva*.

Yidams - dessa är beskyddande gudar avbildade i *Thangkas* eller i bronsfigurer. De är komplexa med många armar, skrämmande symboler och vapen. De representerar den fruktade aspekten av verkligheten Dessa gudar finns för att ge den insikt som behövs att transformera den repulsiva formen till visdom, skönhet och suveräna ro hos *Buddha*. De är personliga beskyddare som aktiverar insikter och krafter hos människan. Populära är *Hevajra Samvara, Yamantaka* (Vaja-Bairav).